

Veileder for kommuner og fylkeskommuner om når fremføring av film i ulike kommunale institusjoner krever klarering fra rettighetshaver

Innledning

Veiledningen gir en orientering om de rettslige utgangspunkter som gjelder for de vurderinger den enkelte kommune/fylkeskommune må foreta for å avgjøre når fremføring av film i de ulike kommunale institusjoner krever klarering/lisens fra rettighetshaver, og når fremføring av film ikke krever slik klarering.

Fremføring av film krever ikke klarering dersom fremføringen ikke er "offentlig", jf. åndsverksloven § 3 mv. Grensedragningen mellom offentlig og privat fremføring vil derfor være avgjørende for spørsmålet om når fremføring av film skal klareres eller ikke. Fremføring av film krever ikke klarering fra rettighetshaver/MPLC Norge dersom fremføringen ikke er «offentlig». Hvor grensen går mellom hva som regnes som offentlig og privat, vil derfor være avgjørende for om det kreves klarering/lisens fra rettighetshaver eller ikke.

Med unntak av fremføring av film i skolen gir norsk lov, lovforarbeider, rettspraksis og teori liten veiledning om spørsmålet om hvor grensen skal trekkes i de konkrete tilfellene som behandles i denne veiledningen. Momentene vi trekker opp vil derfor kunne tjene som veiledning, men vil ikke gi en endelig avklaring på hvor grensen skal trekkes for alle typetilfeller eller i hvert konkret enkelttilfelle.

Veiledning er per januar 2019 oppdatert i samsvar med den nye åndsverksloven.

Fremføring av film i eldrecenter

I utgangspunktet vil fremføring av film på et eldrecenter ofte innebære offentlig fremføring og vil derfor kreve klarering, men dette utgangspunktet vil kunne variere avhengig av de faktiske forholdene knyttet både til det aktuelle eldrecenteret og til den konkrete fremføringen. Hvorvidt fremføring av film på et eldrecenter er offentlig eller privat kan derfor ikke løses ut i fra en overordnet grensedragning, men må avgjøres konkret ut i fra en konkret vurdering for det aktuelle eldrecenteret.

Avgjørende etter de momenter som er trukket opp i rettspraksis og teori er om kretsen av personer som kan benytte eldrecenteret er så begrenset at det vil oppstå nærhet i de sosiale relasjoner, tillitsforhold og samhørighet mellom brukerne av eldrecenteret.

Først og fremst vil antall brukere på et eldrecenter kunne være av avgjørende betydning.

Brukerne av eldrecenteret består ofte av en vagt begrenset og varierende personkrets, som ikke er definert på forhånd. Eldrecenteret har ikke boenheter, og brukerne vil ha fri adgang til eldrecenteret. Dette taler mot at fremføring av film på et eldrecenter skjer innenfor det private området. Dersom det er et stort antall brukere vil det derfor kunne være vanskelig å argumentere for at det er oppstått en personlig tilknytning mellom alle brukerne, mens det ved et mindre eldrecenter i gitte tilfeller kan være en slik tilknytning mellom brukerne.

Spørsmålet kommunen og/eller fylkeskommunen må ta stilling til er om det antall personer som naturlig hører inn under den potensielle kretsen av brukere av et eldrecenter er så begrenset i antall, at det oppstår slik nærhet i de sosiale relasjoner mellom brukerne at det er naturlig å tale om personlige bånd til hverandre. Det er ikke tilstrekkelig å se på antall brukere fremføringen *faktisk*

skjer overfor, man må også vurdere hvilken krets som fremføringen *kan* skje overfor, det vil si det antall personer som kan ha tilgang til fremføringen.

Basert på flere overførbare danske dommer som gjelder fremføring av musikk på ungdomsklubber og foreninger, kan man generelt argumentere for at fremføring av film på eldrecenter er privat fremføring dersom kretsen av brukere av senteret er begrenset.

Som et veiledende moment nevnes at Høyesterett i den såkalte Bedriftsmusikkdommen la til grunn at fremføring overfor 180 personer klart var av en slik art og størrelsesorden at det ikke kunne ha det private anstrøk som skulle til for å falle utenfor området for opphavsretten. I dansk rettspraksis kom domstolen til motsatt resultat i en sak som gjaldt fremføring av musikk i en lokal, kommunal fritidsklubb. Fritidsklubben var åpen for alle barn og ungdom som oppfylte aldersbegrensningen og som bodde innenfor fritidsklubbens dekningsområde. Ungdomsklubben hadde høyst noen hundre medlemmer, og antall faktiske fremmøte var ytterligere begrenset og dermed ikke større enn at ovennevnte fellesskap og tillitsforhold kunne etableres. Dersom disse momentene som gjaldt den danske fritidsklubben gjør seg gjeldende i vurderingen av det konkrete eldrecenter, vil dette tale for at man befinner seg på det private området.

Det vil også ha betydning om fremføring av film har et økonomisk formål. Dersom brukerne betaler for å overvære fremføringen, vil dette klart ha et offentlig preg som etter alle solemerker vil innebære at fremføring av film må klareres.

Fremføring av film på dagsenter

Det er mest sannsynlig adgang til å fremføre film på dagsenter uten klarering fra MPLC Norge, dersom det er en klar kontinuitet i den gruppen brukere som oppholder seg på dagsenteret.

I likhet med eldrecenter vil dagsenteret ikke ha ervervsmessig formål, men først og fremst være basert på brukerens sosiale-, helse- og omsorgsbehov. Brukerne får plass på dagsenteret etter vedtak fra kommunen, og dagsenteret er ikke åpent for en ubegrenset krets av personer. Forutsatt at antall brukere er relativt beskjedent vil det være argumenter som taler for at fremføring av film på et dagsenter befinner seg innenfor det private området.

Dette er imidlertid kun et utgangspunkt, og den enkelte kommune/fylkeskommune må derfor vurdere konkret om fremføring av film på dagsenteret faller innenfor det private området eller ikke, basert på de momenter som er gjennomgått ovenfor i tilknytning til eldrecenter.

Fremføring av film i bofellesskap

Fremføring av film i bofellesskap kan etter vår vurdering skje uten klarering fra rettighetshaver.

Antallet beboere i et bofellesskap er begrenset til en liten krets personer, som bruker bofellesskapet som egen boenhet. Hensett til det begrensede antall beboere og hvor lenge de bor i bofellesskapet, vil det ofte oppstå personlige bånd mellom beboerne slik at man trolig vil finne seg på privatlivets område. Fremføring av film som skjer innenfor et bofellesskap vil derfor etter vår vurdering normalt kunne skje uten klarering, selv om fremføring av film skjer i en felles stue.

Fremføring av film i fellesrom i aldershjem og sykehjem

Vår vurdering er at det mest sannsynlig ikke vil være adgang til fremføring av film i fellesrom på aldershjem og sykehjem uten klarering fra rettighetshaver. Fremføring av film i den enkelte boenhet vil derimot falle innenfor privat bruk og kan gjøres uten klarering.

Man kan tenke seg unntak fra dette utgangspunktet i noen typetilfeller av hvordan fremvisning av film skjer på sykehjem og aldershjem. Fremføring av film som skjer overfor en på forhånd definert gruppe, for eksempel innenfor mindre interessegrupper, mindre avdelinger eller lignende, kan i noen tilfeller skje innenfor det private området dersom det er naturlig at det vil oppstå personlige bånd mellom deltakerne. Dersom fremføring av film derimot skjer for en mer ubegrenset krets, for eksempel ved annonserte filmkvelder hvor også pårørende og andre besøkende er invitert, vil dette ha et offentlig preg og mest sannsynlig kreve klarering.

Fremføring av film på skole

Det følger eksplisitt av åndsverklovens § 43 at fremføring av film i ordinær klasseromsundervisning ikke vil kreve klarering/lisens. Derimot vil fremføring av underholdningsfilm for flere klasser samtidig kreve klarering fra rettighetshaver.

Fremføring av film i SFO/AKS

Fremføring av film som en del av skolefritidsordningen/aktivitetsskolen krever trolig i de aller fleste tilfeller klarering. Fremføringen vil ofte ha karakter av underholdning fremfor å ha et sosialpedagogisk formål. Det kan tenkes unntakstilfeller, eksempelvis der en gruppe elever fra et eller to klassetrinn får undervisning i et skolefag som ledd i SFO/AKS og filmfremvisninger benyttes som ledd i denne undervisningen på linje med det som ville være tilfellet i den ordinære skolehverdagen. Slike tilfeller må imidlertid vurderes konkret, og graden av nære og personlige bånd mellom elever og lærer/SFO-ansatt vil også være av betydning her.

Fremføring av film i barnehage

Vår vurdering er at adgangen til fremføring av film i barnehager som hovedregel ikke nødvendiggjør klarering/avtale med rettighetshaver, men det kan være noe avhengig av omfang, antall barn m.v. Barnehagen består av en mindre gruppe barn, hvor det vil oppstå en nær, personlig relasjon mellom barnehagens ansatte og barna. Dette har derfor store likheter med det nære forholdet som etableres mellom læreren og elever i en klassesituasjon. Dersom det er tale om filmfremvisning i én eller et begrenset antall avdelinger, skjer fremføringen av film innenfor en mindre og lukket krets, hvor barna vil ha personlige bånd og naturlig utgjøre en omgangskrets. Det vil i dette tilfellet ikke være tale om offentlig fremføring.

Er det derimot snakk om fremføring av film for et stort antall barn på tvers av alle avdelingene, vil dette kunne sammenlignes med undervisning av en større gruppe barn på skolen. Dersom denne gruppen av barn er så stor at det ikke er naturlig å tale om at det kan oppstå personlige bånd mellom flertallet av barna, vil denne fremføringen kunne anses som offentlig i likhet med fremføring av film på en skoleavslutning og klarering er da nødvendig.